

ШҮПТУ СОҢГУЛДАЛАРЖЕ!

БӨГҮН СОҢГУЛДА

Часки даң халаагаа турда-ла бистик хоорайларымыс болгаш суурларывыс анаа эртенер дег зэвс, а онза байдалдыг, байырлалдыг хөөн-биле өтүп келген. Совет кижилер боттарынын соңгулда эргезин болгаш хамааты хүлээлгезин күөсүдир дээш-күрүнө эрге-чагыргазынын чер-чер органдарына боттарынын талаахчыларын соңгуур дээш бөлүк-бөлүк-биле, өг-бүлө-биле, чаңгыс-чаңгыстап-даа соңгулда участктарынче шуужуп-ла турар.

Оларнын сеткил-сагышы коммунисттерин уруг партияны дээш, социалисттер Төрөөн чүртү дээш улуг чоргалар-биле долдуган. Партиянын болгаш улустуң каттыжымынын, совет улустуң мораль-политиктиг чаңгыс экин, улустарнын найралынын күчүзүн олар боттарынын чаңгыс эл-септигиде бадылашыны-биле бөгүн база натап иргүзүрлер.

Совет кижилер эрге-чагырганын дээш-даа, чер-чер-даа органдарына соңгулда бурузун бүтү улустуң байырлалы кылдыр эртирип турар. А байырлал бурузун куш-ажылы чедипкинилер-биле уткуури бисте чагай чачыл болу берген. Соңгулда бурузунде бистик республиканын чер бурузунден куш-ажылы чедипкинилер дугайында өөрчүтүп чедип келгилээр чорук оон чалыныпачак херечил болур. Таңды районун ажал-ишчилери бирги кварталда күрүнөгө зыт, сут салар планын март 1-де 224—229 хуу күтүскен.

Улут-Хемин «Күш-ажылы хостуу», Чөөн-Хемчиктин «СЭП XXII съездин» колхозтар бирги кварталда сут бүтүрер болгаш сазар хүлээлгезин ажы күтүскен. Ол ийикшак тракторлар септерин Каз-Хем район 113 хуу, Бил-Хем район 108 хуу күтүскен.

«УТБА 25 чылы», «Өк», «Чыраа-Бажы», «Найрал», «Элегес» совхозтар тракторлар септелгезинге эки көргүзүлгө чедип алган.

Тыва АССР-нин чер-чер Советтеринин депутаттарынын кандидаттарында чоңунуң бүтү кезектеринин төлөөлүлери кырген. Республика-нин район, хоорай, кода, суур Советтеринин депутаттарынын канди-

датыры кылдыр дептирген 2562 кижилерде партия кижигүнү эвестер 55 хуу, херэженир 40 хуу, ажыл-чыннар болгаш колхозчулар 36 хуу болуп турар. Олар дээрже Кызыл-дын автономиялыг заводунун дарганы Г. Черепанов, Ак-Довурак хоорайда дашчы С. Омуштаң, Каз-Хем районда агроном, Совет Эмгектинин Маддыры В. Брагин, ыраккы Монгун-Тайгада хойжу И. Леснижик, Элегес-Аксинин шахтер В. Оюн, Хову-Аксинда туугу М. Чертыгашев, Эрзинде даарылыг черинин даары-чызы И. Херелма, Өвүрде эңчи К. Кара-Сал, бирги АК-нын чолачызы И. Баев, эртенер кандидат И. Кызыл-оол, Каз-Хем районда хоо-тун механизатор Д. Фомин, Чөөн-Хемчиктин «Большевик» колхозунун саанчыы А. Иргит, режиссер С. Оюн, ыраккы Тожунун акчыы Д. Бараан, инженер Д. Бузур-оол, Тере-Хадде иви каларчызы А. Хир-бе, чогаалчы О. Сувакит болгаш оон-даа өскөдөр-дир.

Олар болза коммунисттерин болгаш партия кижигүнү эвестерин улусчу блогунун кандидаттары-дыр. Бөгүн совет кижилер боттарынын талаахчыларын эрге-чагырга органдарына соңгуур турар, чоң дугайында могай чок сагыш салышыны дээш коммунисттер партияга чуреттик ханымында өөрүн чедипкиниин илердеп турарлар.

Коммунисттерин болгаш партия кижигүнү эвестерин улусчу блогунун кандидаттарынын аттарын бижээ билеттенирин соңгуучулар бөгүн соңгулда хааржактарыны сукпулаан, олар коммунисттер партиянын политиказы дээш, ону амы-дыралга хажым чокка чорудары дээш бадылап турарлар.

Совет кижилер боттарынын салым хуузуун социалисттер Төрөөн чүртүгүн салым хуузу-биле холбаштырып, совет кижигин чагай чоруту Төрөөн чүртүгүн экономика күчүзүндө, оң чедеткешкиниден хамаар-жыр дээрли ханымы-биле медегер билип турарлар. Ийчангаш бистик республиканын ажылдык чопнары эрге-чагырга органдарын соңгуулаан, бо чалын Төрөөн чүртка 75 муң тонна тарааны, 20 муң тонна зыт, 21 муң тонна сүтү, 2 муң тонна дүгү

зыл кыраан өлүрүп келген. Сөөлүг аннаахы-биле 3227 рубль-дин өлүн олар күрүнөгө дулаа-ган.

Аңчыларын аразында Эрсе-тоң, Дажырган, Чүдүм олар сөөлүг үнүшкүгө алган соци-алисттер хүлээлгелерин ажы күтүскелген.

АНЧЫЛАРЫН БЕЛЭЭ

ТОЖУ. Соңгулда хүнүгө тус-хай белектиг ужуражырын «Со-вет Тыва» колхозун 36 аңчыла-ры шиптирлээш, сезонун сөөлү-гү аңнаашкынче айттанган турган.

Олар мартын 1-ге чедир 3300 дияны, 22 кышта, 650 кг ан-зын, 39 койтуну болгаш 4 кы-

бээринге болгаш, улетирүүн ийити продукциялар артын чылаагызын-дан 14 хуу көвүдиргелер шиптир-лин илердеп турарлар.

Коммунисттерин болгаш партия кижигүнү эвестерин блогунун кандидаттарын бадылавышаан, соңгуучулар Төрөөн чүртүгүн улам ыңайгы чеченте-лишини дээш бадылап турарлар.

Бүтүлүс совет демократиянын үлгө-рич болза бистик партиянын элчи-лини национал политиказы бо-лур. Ол национал политиказын ачы-лында тыва улус өң хожадангай чоруктан мураккы депнигеле, феодализмге шуут социализмге хаж-жуп, ам бүтү совет улустар-биле калы коммунизм тургусчу турар.

Ленин оранениг Тыва АССР-ниң ажылдык чопнары коммунисттерин болгаш партия кижигүнү эвестерин улусчу блогунун кандидаттарын дээш бадылавышаан, улустарын буулабас улуг найралы дээш ба-дылап турарлар.

Коммунисттерин болгаш партия кижигүнү эвестерин блогунуң коммунизм тургуушкунга бүтү чедипкинирин идегелдиг бады-лааны болур.

Чер-чер Советтеринин соңгулда кампаниязын үеинде, ылангы кандидаттар соңгуучулар-биле ужу-ражып турда, совет кижилер ажал-аңгы болгаш культура тургууш-кунуң бүтү адырларынын хөгжү-дөзини дугайында ханымында са-гыш салым турарын илердеп кел-ген. Ийчангаш олар кайла-даа, кан-ды-даа алдыра чедистерин шүгүм-чүлөп, шиптирлээшкөөн сорулга-ларын демдегел, боттарынын со-нгуучуларга чагыларын бер-генер. Улустун уруг идегелин ап, бөгүн, март 14-те, депутаттар кыл-дыр соңгуудар болза соңгуучулар-нын ол чагыг даалгаларын ботта-рын депутат ажал-чорудулазын-га программа болдуруп, боттарынын бедик хүлээлгезин бүтү харымсал-ламы-биле күөсүдирер.

СЭП-нин Программасы—бистик Төрөөн чүртүгүнүң кестүү көрбөз кайгарткычтыг чедеткешкиниин программазы, коммунизм тургууш-кунуңун программасы. Совет кижилер ам ол нагалыг чагай ийитиле-диг фундаментини боттарынын хол-ду-биле салып турарлар. Совет ки-жилер бөгүн коммунисттерин бол-гаш партия кижигүнү эвестерин блогунуң кандидаттарын дээш бады-лавышаан, коммунизм дээш, бүтү улустарга Тайбын, Куш-ажыл, Хес-таңга, Дек эрге, Аны-дүмүлөшчү-дү болгаш Аас-немин дээш ба-дылаарлар.

Коммунисттерин болгаш партия кижигүнү эвестерин улусчу бло-гунуң чаа тилелгези дээш!

Шүптү соңгуулаае!

БҮГҮ ЧҮРТТАРЫН ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, НАТТЫЖЫНАР!

ШҮПТУ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

ТИИЛЕЛГЕ ХҮНУ БҮГҮ УЛУСТУҢ БАЙЫРЛАЛЫ

Алдарыг хүн—Ада-чуртун Улут дайыныга бистик улустуң тилелгезинин 20 чыл өө чоокшупал олурар. Ол төөгүнүң болушунга холбашкан бүтү улустуң байырлалыга профес-иел органдарынын киржилгезинин дугайында доктаалы ВПС-тиң президиуму хүлээп алган.

Байырлыг хуралдарым, митингилериң, улус-

тун массалыг селгүүсөөшкениң, дайынын болгаш партия шимчээшкениң киржилге-ри-биле ужуражышыңарын чер-черге белег-кээринге болгаш арттыринең киржирин ВПС-тиң президиуму профес-иел органдары-ларынга сүмелдөө.

Улут тилелгени байырларынга холбашкан хемчеглерин планын бадылаан. (СЭТА).

ХУРАГАН БҮРҮЗҮ МАЛГА НЕМЕЛДЕ ӨЗҮЛДЕ

464 ХОЙ ИЙИСТЭН

Улут-Хем районда «УТБА 25 чылы» совхозтун хойжулары мал кыш-тагалдыкшынын организастыг эр-тирбешкан, чаш малын бурун камга-лап ап турар. Ажыл-аңгынын хойжу бригадаларында ийитиле-биле 5535 хой оолдаан, оон 5685 хураганын алган. Хойжулар О. Байырт 429, Т. Хавачыг 342, Т. Хунаш 509, М. Седип-оол 458, О. Анай-оол 602 хураганын менди доруттуруп турар.

Шүптү төрөөн хойларын ийитиле-ден 464 хой ийистен, оларын ху-раганын омак-сергек өзүп турар. Черле ийиш, хүнүн-де 100—100 хураганынын немешип турарын демдегелер өөрчүтүп.

Совхозтун Давас Эвеп-оолга удурткан хойжу бригадаларында хой оолдаашкын 20 хонук ийитиле үргүчүлөп келген. Ушкү, дөртүк кажааларда ийи кодан хойуну тө-рүүрү түдүктөгөн. Ушкү кажаада Кошкар-оол, Тере оларын эвенода-рында бөгүгө чедир 411 хой оол-даан. Олардан 14 хой ийистен, дөртүк кажаада О. Байыртага удурткан эвенода 44 хой ийистеп төрөөн. Ийик хураганынын сакым-шик эш Лааданмайга хүлээткен. Чаш хураганына сикос, далган дээш ийикшак чедипкини чедип турар. Хураган ажаап турар комс-молчулар Р. Дамба, В. Дамдын, Н.

Сенденма, М. Уйук-оол дыка ыг-зымак ажылдап турарлар. Чаа төрөөн хойларын хүлээп алыр, хураганнар-ны амнээр черде ажылдап турар улуг намыз сакымшик калалар Ханды Долбай-оол, Сенденма Ши-витмаа аныктарга хурулгалын дамчыдып, өөрини келгенер. Хойжу бригадала 40 ажыг киж кымымак ажылдап, хураганынын камгалап ап турар.

Мал ажылында ажылдап турар ки-жилерин сеткилгеле таарышпас чамдык чедистерин айтыр херек. Хойжуларга атолава үргүчү кел-бейн турарында хонук ийитиле хөлб чок кургал берилээр тава-рылга бар. Хойжу бригадалар орук кымында турда-ла, совхозтун бүт-галтери-биле кассир акшаны ап чо-рааш-ла, чаны-биле эрге бээр тава-рылгалар өвөөш авет. Малчынар болгачок-ла аарык бээр, ыңгалжак эңчи ында-даа кээр.

Ажыл-аңгынын удуртук ажылда-чылары малчынарга ховар аалчы-лар. Бис бодуларымыс ажыл хос-түс комсомолчуларын, аныктарын дүне дежурнайлары-биле брига-даларже чорудары чүтүлө. Олар шөб-даа кылып, бөсөд-даа кылып берип болот болбай. Чүте дээрже, бистик кижилервис дүне бөзүн уду-вайн хай аразында турар, черле кон-чут чай чок.

Шүптүзүнүң кеткен хеви бензин, уске карарты хирзени бергалаан, даңгар-ла анык эртер битип өрөөлгө шимээниң кончут кылдыр хөөрежип олурганар.

Чолдак өгүлба, комбисезон хентип анык киж эрөөлгө арай даалышан хевирин кирип келген, олурганар-биле менделешпешан, тулуп чорашан демдерин столга салгаш, сандайга олтуруп алды.

Евгений Алексеевич, Сарыг-Септен чадаг келдирер бе?—деп, ында олурганарын аразында бир механизатор айтырды.

Машинизис үрели бээрже, да-лашкан, чадаг басыптың. Ажыл-хектин байлаы бидингир чүе-дир, оолдар—дээш, район төвү-де ол чорааш көрүп, билип алга-ны чүдүлгөри олурган өөрүгө тайылбырлады.

Чээрби ийи дугаар тракторшук шимчедикчилин бистик чагытканы-мыс баураар «Сельхозтехника» септел каан-дыр, ону дараа экиел-геш, дораан салыр бис. Он дугаар-

ны ам-даа арай элек-тир. Часкы хову ажалдарында чедир каш сан-жыг ховуктар артып болбай. Сеп-телгенин дүгүдөдир, бодуустун мастерскаясына ам септелгезин чо-гуур тракторларын март 14-ке че-дир доозар ужуруг бис—деп, ол септелгелерин сорул кырген.

Ажыл-аңгы септезе чогуур 28 трактортун 18-ин бурун септеп дооскан. Бижик мастерскаяда ам кыл-дымып турар. Техника септел-гезинде шүптү 17 механизатор кыл-ган ажылынык белик шынарлар болуру дээш бир деңгиз ажылдап турарлар. Олар шүптү-ла колхозчу ажал-иштин мураккылары. Тра-кторшөр В. Довоголов, Б. Далга-нов, О. Лопсан, селсер К. Кнехт, топар В. Муронцев олар ошапкан ажылын ак сеткилдиг күөсүдир, өскөлөргө үлгөр болуп турарлар.

Часкы тарылга үезинде кымар-

БОТТАРЫНГА БҮЗҮРЕЛДИГ

«Бүш-ажылы хостуу» колхозтун Эйли-Хемде улгаттыр каттышкан хойжу бригадалар бар. Улут-Оймак-та бирги бригадалыг үш кодан хой-лары килин өлөлдөп агаан. Мур-накчы хойжу Кыргыс Чолдак-оол 250 хураганын менди алган. Оон сакымшиктери Вали Аракча, Се-сең Чолдак-оол хураган бурузун ага-доруттуруп турар.

Дос-Текеге С. Көк-оолдун брига-дала беш коданан Т. Өдүрктиң, К. Сендажынын хойлары ууук чокка төрүп турар. Кызыл-Дашта А. Су-дуй-оолдун бригадалында хойларын башкылың төрүп агаан. Каларын бурузунуң хураганын алу-чидим-ге таарышпай турарын айтыр уауруг. Ийик чедипкини чүдөн хамааржып турарлы дээрже, төрүү хойларын баш ууу хайтааран, ка-далап ажаарында, малдын турар ка-жааларын ханымчалыг белегеп ал-ганында, сипег-ширмешти камгы-хулап келгенде болур.

Районун өмчилер, сандыжынары, киномеханиктери, бөт-тывынтыг уран чуулаң киржилкелери не-дел-ленин четверг санында малчынарга аалдап чедип турар. Де-2—3 брига-даларын төптөр Дос-Текеге, Кы-зыл-Дашта чурар бажыклары тур-ган, хойжулар аңаа чунуп ап турар.

Чокта чаа болган баштаар черин хураганын часкы тарылгага белег-кел дугайында кол агроном эш Гу-докон доңчу медегалып алган. Оон лектээни-биле алырга, бүтү үрезин фондустарга чажар шынарына чедир белегеттинген бооп турар. А херек кырында үрезинге ажылаар шүптү 9240 центнер кызыл-тастың сөөлүг хүнгерге чедир чүтө эвөөш кезин аргылааттыган болгаш оларын үнүчүл тодараттымаан. Ол ийикшак тараа шаадыр чедипкини-биле эртен күзүн-де 2 муң ажыг тонна «лек ховулар» тувтунган. Ам үеде бо ажал оокшуман.

Каз-Хем районун «Коммунизмче орук» колхозунун ажал-ишчилери кыска үлөң ийитиле үрезин фонд-устарын белегет, ону чажар шына-рына чедир аргылааш, шыламарже турары чүтүлө.

И. МИЛОНОВ.

Часкы тарылга үезинде кымар-аар балылаткан.

«Чыскаалды баскан» дээр аңы-лыг болурун меге-хоозун сылаан шынын болдуру-биле КЭР-нү Москва элчин чери чыскаал соон-да чаа үнүшкүнү организастаан, ол уаада Боткин эмгекчилерин ча-пынга кылган.

Элчин черинин организастаан болук кыдат хамаатылар аңаа чед-бергеш, кандыг-даа барымдаа чок черге эмгектеге чыттырары азы шынгыны-биле кемзөөн дээр аңы-лыг барымдаа бижикти оларга бөөрин негээш турупкан. Совет өмчилер алаптыг шиптип көргөш, ол кижилерге чыдып өмнөдир негеттин-мес-тир деп тодараткан. Ийчанла-да кыдат хамаатылар эмгектеге че-ринге аас-дыл үндүрүп, эмчилерин болгаш медицина ажалдакчыларын ларжы-биле дорамчылап турган.

Кыдат эрге-чагыргаларын болу-рун черинге болдуруп болбазы, кы-дат хамаатыларын Москвага ол бү-гү үлгүлөдгөдөр долдандыр иштү-мелгеп калбак кампанияны ам Кы-датта чорутуп турар-дыр.

КЭР-нү элчин чериниң нөтөз-инде медегалган уурданышынын мырылгы үлгөдөн-барымдаалар чок тууу дээш, ССРЭ-ниң Даштыкы хе-ректер министрствозу шүтү ху-лээвен, ыңчаарга оларын дөртү (СЭТА).

ЧАС КЕЛДИ,

ДАЛАЖЫНАР,

МЕХАНИЗАТОРЛАР!

Республикада

тракторлар

септелгези

(1965 чылдын март 10-да,

ХУУ-БИЛЕ)

РАЙОННАР

ХУУ-БИЛЕ

Каз-Хем 118,9

Бил-Хем 111,3

Улут-Хем 99,5

Танды 95,5

Чөөн-Хемчик 94,7

Барынг-Хемчик 90,7

Өвүр 86,7

Тес-Хем 67,7

Бай-Тайга 66,2

Эрзин 65,6

Току 53,3

Кызыл хооросови 98,6

Республикада ийитиле-биле 94,6

1964 чылдын март 10-да тур-ганы 90,9

СОВХОЗТАР:

«УТБА 25 чылы» 159,1

«Өк» 137,5

«Чыраа-Бажы» 116,7

«Найрал» 107,1

«Элегес» 104,0

«Бек-Тей» 100,0

«Шекпээр» 100,0

«Межегей» 98,7

«Сукпак» 97,7

«Барлык» 90,5

«Тыва» 87,0

«Тес-Хем» 83,3

«Сүт-Хед» 81,1

«Төөл» 77,8

«Тилелте» 74,2

«Улут-Хал» 73,8

Чедип чылдын шиптирлэг сөөлү

чылынын часкы хову ажыдары

хүн келген турум-ла чоокшупал

орар. Ону кыска хуусада белик аг-

ротехниктиг байдалга эртерери ам

үеде чоруп турар белегет ажылда-

рыдан чутула хамааржыр.

Республиканын ажал-аңгыларын-

да бо ажылдыг канчаар чоруп ту-

рарын бо медегалурун турар. Каз-

Хем, Бил-Хем, Улут-Хем бо район-

нарнын ажал-аңгылары план бау-

раар септезе чогуур бүтү тракторла-

рын колдууда доозуп турар. Ий-

чанла-даа Эрзин, Бай-Тайга, Току

районнарнын ажал-аңгылары өскө-

лөдөн жожауп турарын үстүндө

фактылар дерчелеп турар.

Агаар-бодуустун аалы-биле часкы

хову ажыдарын эрте агаарын

гаш чедипкиниң эртерери баш

ууду септелгенин тракторларга ме-

ханизатор кадрларын бижылап,

оларын куш-ажылын шипи органи-

заастары болур. Ийчангаш бо ажал-

дарын амылааштан-на агаарже чо-

гуу.

МӨЗҮ-ШЫНАРНЫҢ КАҢНАЛГАНЫ

Хараалдык кылым кара сугулары сай, даштарын ажар кудурун, шулурамын чугаалашкан ышпак дашкап, эриктенден аглып келген чүзүм-базын чараш өңүгү чечетеринин баштарын чыгайлап бапш чыгар. Дамырактардан каттышкан хем болу берген сугуң үнүгө улаштыр анай кежи чучактыг. Гала деп сарыг баштыг бичин орус уугу Хараалдык айлан кушканы болуп, сырыннадыр ырап, кайгамчык арым агаардыг, нуган ыштардыг, даваннарга сугуп чыгар сугенин ол черге ойноп чораш.

Бажынынга келген ачары — партизан Мартынянын акар-биле, Совет чалактын дайыннары-биле канчаар тулчу чораш дугайында тоолугуру солуг чугаалын улуг кичээлге-биле дыннаар турган.

1934 чылда бичин Галаның өгбүзүгө ханы кажымал тава-рышкан. Совет эрге-чагырга дээш, дарлаткан чоңун хосталгы дээш көргүш чок демисежип чораан капитан Мартынян Трофимович Лысков окуп калган. Ону Азияныч чүрээ — Кызылдың аккунма хөөрүгө экеп ажаган. Хоочун партизан Лысковту төрөн чүртүгө бердинген ак сесткилдиги ханы херөөн оң үш херөөжөн уругаары. 2 огу бол-гаш кайды Федосья Ануфриева уламчылы. Олар Кызылга чурттай бергенер.

Биези бичин Галымыс ам акы-зы Василийны бажынынга таала-чыг үнүгө удеди, ырап, хөг-леп, школага өөренип чоруу үе-инде бичин чүртүстүн кызы-гаарын немец-фашисттер ажал-чылер хирлиг буттары-биле саа-зып кирип келген. Оларга уду-10-ту классты чаз дооскан Васи-лий Лысков болуун дугаадык Ни-колай Лысков-биле калы чоруп-кан.

Оолдарының баштайгы чага-зын алгаш, Федосья Ануфриева хеймер уруу — Галымын бажы-дан ошкан каап, чоргаарлынып номчуп олурган. Ол чагаа бо-дур: «Экин, эргим аам, думала-рым! Силерге дайынчы ниг ба-йыр чедирим!» Фронтта немец үптектилер-биле демисежип кире-ле ийи ай болдум. Эргим аам, кажан мен экип-турам-биле билдирешкип би-жеш чоруп турмада «Бисти кым-га артырар каар сен, сен чогу-лап канчап чурттай бис?» деп ыг-лап турган болган сен. Бир эвес сээң огуң ханы тылга олурган болза, а бисти дээш кым-бир эжи-

вис кадыг-дошкун тулушкунга туржуп турган болза, мен чүң болап олурар мен. Чок, бо дайын-ны киржикчи болурум мөөң ыдыктыг хулаагем-дир. Фаши-стерин бүрүн тилегиме чедир тулчу мен. Силер дээш, Төрөн чүртүм дээш хей аыттыг туржуп мен. Хосталганын хүнү удаас. Дээрбечилер үндүр сыырттылар. Бажынынга, төрөн Тывамга тил-дегелиг чедер бээр мен, авай.

Байыр-биле, сээң огуң Лысков Василий. 1942 чыл, сентябрь 1-и.

Школага Гала болгаш оон уг-балары Зина, Надя, авазы Федосья Ануфриева олар ийи дайынчы-нын чагаалып үзүктел чокка ап, боттары уругулап бижип турганар. 1943 чылда база бир кажымал тавааржып, Лысков Николай дай-зынын ханын холундан чок бо-лу берген.

Чангыс ар думазын ышкын-пкан Василийның өжөөн хайнын, араатанлыг халдакчыларга уда-дараа өлүмүг согушлары берип турган.

Лысковтар шеригниң биче ко-мандири Василий Мартынянов-ичиниң база бир өөрүшкүлүг ча-гаалы алганар.

«Экин, мөөң эргимнерим! Ты-вамыстың улуг совет өгбүзүгө каттышканы дээш база 1945 ча-чыл дээш байыр чедирим тур мен! Фотоурутар алган өөрүм. Алактын сөөлүндө бодунун чү-рууну сорулар аргалыг болдум. Венгрияны, Трансильванияны, Ру-манияны эртекеш, Чехословакия-да келдим. Володьядан, Кунаевтен, Комаровтан байыр.

Авай, Надяны дугайында ай-тырган чордун. Мөөң саналым: Бир эвес силерин байдалыңар берге кире болза, ону ажылга кирип каары чугула-дыр. Гала эки өөренип турар эрес хей-дир. Шүптүңүр ошканды.

Дайын соонда бажынынга ээр-дег кылгытып чедер бээр мен. Силерин Василий. 6-2-1945 ч.э.

Бир-ле хүн Галина Лыкова школага чанып ора бажынының эжинде чокта хааржаанда чага-зын алгаш, номчувайла-даа маң-би-ле авазында экеп берген. Уш ай ажыр үзүктел берген акимниң чагаалы-дыр, чүңү бижөөн ирги деп иштинде өөрүп, манан турда, нези номчуп чоруп туттундурбайн тектүп бидип келген караанын чажын чоттунуп, туруп келгеш «Акын чок-тур уруум» дээш бо-луун өрөөлүгө кире берген. Ол чагаа Василийның эжинде чагаа-

зы болган. Лысковтарны өгбүзүгө ам база бир ханы кажымал мичаар таваарышкан.

Хейнү көргөн Федосья Ануфри-ева ишчилер ол ажыг-шүжүг-ден суларап, баксыраваан, харын хей-ининиң херээ дээш, ма-дырлы-биле тулушкан эрес оол-дарының дилим соруун салгап, улам күженишкенин ажаллап турганар.

Галина Лыкова 10-ту классты дооскаш, партия обкомунга чамы-накчы болуп ажалдай берген. Галина бодунун мурунуга улуг сорулганы салып алган. Алазы-нын, акыларының мадырлыг хе-рөөн уламчылаар. Ындыг бодол ону амылралдык белик чагаалы-че үргүлүг көдүрүп чоруур. Ору-мак эртем, ол ажыл өкөлөнгөч болган. 1953-1955 чылдарда Галина Мартыняновна Кызылдың башкы институтун дооскаш, ин-ститутта бодунга дая болгаш ли-тература кафедрасының улуг ла-борантызыга ажаллап турган.

Оон соонда биче чаштарын ки-жиздер ыдыктыг хулаагемни ал-гаш, анымак башкы Кызылдың №1 школагына башкылап эге-

лөөм. Чоон чаштыг, чойган сым-ныг чараш кыс музыка школа-зының башкымыс Вячеслав Михай-лович Фирсов-биле танышып, аас-кежиктиг, ажы-тодуг чурт-тай берген.

Кызылдың музыка училищези бүтү талынып бышкан белигилер музыканы калдарыны белектөөр белик хулаагемил болгай. Ол со-рулганы барымдалааш, Галина Мартыняновна Фирсованы дил. литература башкызыга 1962 чылда чалап алган. Бодунун би-лини училищениң сургууларына мергежитини-биле дамчылып, тү-недиг ажылды көргүзүп турар.

Музыка училищенин башкы-лары болгаш сургуулары Галина Мартыняновнаны конугу хүндү-лөөрлер.

Ыччагаш 1965 чылдың март 14-те болуп чер-чер Советтериниң сонгулаадык Кызыл хоорай Со-ветиниң депутаттары кандидаты-дынга Галина Мартыняновна Фирсованы Кызылдың музыка училищенин коллективни чангыс ап-сеткилдиг депштиккенер.

С. БЮРБЕ.

Бо чурукта кымал? «Салгыж кижи-ле-дир» деп харылаар ча-даас боор селер. Чок, бо салгы-ж эвес-тир. Олалга-дизель аппа-ратуразын септеп, таарыштыр кы-ларынын мастери Дмитрий Фо-миних-тыр. Олалга-дизель аппа-ратуразын таарыштыр септеп кы-лары иренип херек. Ол чамалыга «салгыж ролло» күссөдип, кы-лар-чаар материаллары ыла-ты-биле декилээр ужурга белин тавааржып турар. Дмитрий Веле-невич Фоминих Каз-Хемин Ленин атыг колхозунга тракто-рист болуп 13 чыл ажаллаан. Ам ийи чыл дургузунда одалга-дизель аппаратуразын септеп, слесарьлап турар. Оон септеп каанын трактор моторлары бүрүлдегил. Акаа трактористер инаар.

Ам колхозта кедээ аржал-агы техникалык каска белетер, септе-ри дооступ турар. Дмитрий Ве-леневич ол чугула херекке бо-луун улуг салымынны кириген. 22 тракторларын одалга-дизель аппаратуразын Фоминих чаксаан септеп, таарыштырган. Ол теп-тиг ажыл-ишчиге колхозчулар улуг бузурелди көргүскен. Дмитрий Веленевичиниң район Советиниң депутаттыгын кандаладык деп-штикен, бодунун чангыс чер чурт-тугарынын улуг идегели Дмитрий Веленевич Фоминих алдар-лы-биле күссөдир дээрн чиги-чиг чок.

ЧУРУКТА: депутаттыг канди-дады Дмитрий Фоминих септе-ге мастер-касымында.

Фото К. АРАКЧАНЫ.

Сонгукчуларның бодаалдары

Күзелдер, сүмелер, саналдар, чагыглар

КҮЗЕП ТУР БИС

Өвүр районунд төвү Хандагай-ты суурла сөө кудуктар санатты-нын турар. Ыччаа-даа оларның чүгө жуу ажаллап турарында чурттакчыларын сүт-биле ханды-рылгасы берге айтырып бооп ар-тышкан.

Ажылдавын турар кудуктарын аштап, септөөн чүгө болза, чоңун ажалгалыга турар ийик. Чер-чер Советтеринге артык сонгулаады бо сонгулаада чедир артык ийи чылдарың дургузунда чангыс-даа кудук немей туттунмаан.

Кудуктар дугайында айтырып чокта чаз депутаттар кандидат-тарын сонгукчулар-биле ужура-жышкыннарын үезинде база кедүрүлгө. Суурнуң чоңунун сүт-биле хандырылганы дугайы сонгукчуларнын чагыгларынын бирөөн болган.

Сонгукчуларнын чагыглары Советтин болгаш оон депутаттары-нын ажал-чорудулаагына про-грамма болуп чүгө болганда, Хан-дагай кедээ Советтин күсүмө, ам чаа сонгулар депутаттар бо

айтырыгын дарый шиптирээр боор деп, сонгукчулар күзеп турар бис.

О. ДАЛЫЙ.

Өвүрүн «Торгалыг» колхозу-нун төвүгө чунар бажың айты-рыны таарымчалыг кылдыр шип-тирээрин колхозчулар күзеп ту-рар. Суурнуң чунар бажыны суу-рун чоңунга чедип, бичин бо-луп турар. Эрткен чылын акаа ка-питал септелгени багай кылган.

Санал мындыг

Каз-Хем районун «Совет Ты-ва» колхозунун кежигүнериниң кылура-амыралың акжиде-рилче улаган алаан хемчеглер алдыры амырал негеп келген. Ол дугайын сонгукчулар-даа сү-мө-лөп турар.

Чоңун негелдизин баугар колхозта магазин Каз-Хем рай-позундан Кызыл сельпозунче

Ыччагаш ону кедип алдыга до-раан-ла сөй бээр, чунгучуларның хеп азар чери, чунар савалары чедипшес.

Чаз чунар бажыңның туудун кылдыр дугайында айтырыгын партия хураалыга коммунистер-даа көдүрүп турган, сонгукчулар-даа негеп турар.

Чоңун күзөл-соруун практи-тиг ажыл-херектер-биле амыл-ралга боттандыраар Торгалыг ке-дээ Советтин күсүмүнүн болгаш колхоз баштаар чериниң хулааге-зи-ле болгай.

С. ТУМАТ.

Чамынарың амырал-культу-рут хандырылганың доктаамал кичээлге салып, оларын херек-ги-биле үзүктел чокка ханды-рып, барааннарын малчынарга доктаамал чедирин чикетиг хемчеглер алдыры негеттинип ту-рар.

Сонгукчулар чүгө амырал хандырылганың акжидеринче са-гыш салып турар эвес, харын ба-за колхоз будургулгезин акжидер хемчеглерин саналдап турар. Чи-жээ, Чед-Паштын хову бригаа-зында шанын механизасташ, кү-рүңгө ары тарааны думар ар-ганы тургузар болган малдыг чаш-талуу бурун ажаан доруктурар со-рулга-биле хой фермаларыга чаш хураганнарын чыгып кажаала-рын тулар саналдар бар.

Сонгукчуларнын бо чагыгларын бистиг бөгүн эрге-чагыргага сон-гугу төлөөлөрүн, ылаалы Каз-Хем район Советиниң депутатта-рыга кандидаттарымыс ош Х. Л. Даржаа, Х. Ч. Нурсат олар амы-ралга боттандыраар хемчеглерин алдыры күзеп турар бис.

К. ЛЮНДЮП.

ЧУРУКТА: Оюу Чир-тай уруг.

Фото А. Солунамын.

Танды районун «Ком-мунисттер херел» кол-хозунун колхозчуу ОЮУ ЧИРТАЙ-УРУГ ХАПЫРОВА колхозка 6 чыл сакманынчел ажаллаан. Чүткүлдү күш-ажылы-биле колхоз-чуларын хундуктели ол чаалап алган болгаш ону эртен сонгулаада суур Советиниң депута-дынга сонгалынар.

Колхоз будурагезин-ге, хей-инини ажалыга оон чүткүлдүг ажалы дээш колхозчулар бөгүн, март 14-те болуп чер-чер Советтериниң сонгулаа-зында кедээ Советтин депутаттыгын кандала-дынга база катап балы-лап турарлар.

ЧУРУКТА: Оюу Чир-тай уруг.

Фото А. Солунамын.

Район төвүнде бир улуг кедээ Советтин депутаттыг күсүмөга сон-гукчуларын хулаап ап, чугаалажып олурда, хулаап алышканын док-тааттыгын шаны-даа артып, келер кижилер-даа сураг чок апарган. Де-путат чоруттарыга белектени бер-генде, хаалга оожум кылтыр дээш.

— Болуп ирги бе? — дээш соонда, кырган кадай кижилер-диди-мес чүгө деп кирип келген. Саңдай-га олурарын депутат чалап четки-пөөн аразында кадай болуун оза-дай бергенин билген-даа чүгө деп, далаштын сүргей чугаалап эгелей берип-тир:

— Мында бистин депутаттымыс ууе-биле чугаалажып турар деп дыннааш, келген кижилер. Уш хүн иштинде чадыштың, огулун. Ол-бо даргаарлаа баарымыга, аазап-ла ту-рар, кижилер-даа кедээ боор чүгө-дир.

База-ла демдегеп алыр ийнен бо дээш, депутаттын демдегел деп-теринче көрүмүшөөн, чугаалап турган.

— Чүү болганын ычаш, кадам? — дээш, олурарын депутат чалаан.

— О-о, оому чугаалаадым бе? Ындыг амытан болбазык мен бе, угаалым чарган — дээш, кадай үр-чүтүлдөөн. — Печка ышталып, ам ымырай от салдымас апарды ийин, огулун.

Оон депутат туруп келгеш:

— Ыччаарга барып көрөөлөм, кадам — дээш.

— Көөр-даа чүгө чок ийин ха-ры. Кырган кижилер мегелээр ийик мен. Менээ чүгө ону эдип бээр кижилер-даа ол-дур ийин —

Өскээр бодаан

деп, кадай, оон чугаалыга депутат будураарын турар-дыр дээш, шы-ныктылары ораалашкан.

— Чедер барып көрөй — дээш, депутат келген калыңын бажыны-нын кайдазын айтырар, оон-би-ле кады олче басып чорупкан.

«Ия печканы кылып бээр кижилер бээриниң орунуга, ону хей-ле барып, көрүүнү херээ чүү чүгө ирги аз» деп, кадай боданып, депу-таттын «мөгө-шмыраан-даа, оон холда туткан эргизмээр кара барба-жыгажын-даа көрүп, чоруп орган.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураарын депутат-тыр аз.

Бажыныга чедип келгеш, кадай дүргөн-не чам кылар өрөөлүгө де-путатты эдиртип кири берип-тир.

Депутат печканын аскын ажылдып көрүлдү, оон иштинде саазын суна-нып кыппып шөңөр-даа бооп-тур. Кадай оон чанынга туруп алгаш, «менээ будураар

